

Пре петнаестак година у Америци је постојао бенд који се звао Mili Vanilli, а нестао је са сцене када се открило да глас који се чује са њихове плоче, заправо није њихов. У међувремену, такво манекенство у музици постало је уобичајена појава, нарочито у нашим крајевима, па тако данас постоје певачи који не умеју да певају, нити да пишу музику, па ни текстове, не умеју да се обуку, нити смислено да причају, али зато лепо изгледају, што је данас сасвим довољно за успешан старт. За такве људе постоје текстописци, композитори, стилисти, модни креатори и остали, који од тог певача направе лепо упакован „пројекат“, а онда га продају народним масама жељним шарених лажа.

Нешто слично се дешава и у политици. Савремени политичар западног света не мора да размишља, не мора да се разуме у аналитику, нити да има визију политике за коју се бори, па ни да има историју страначког рада. Такође, не мора поседовати знање о томе ко су људи које заступа, нити мора памтити говоре. Довољно је да се окружи људима који све то знају и раде уместо њега. Такав тим људи чине саветници из „консалтинг“ агенција, који се зову „спин доктори“.

Израз „спиновање“ ушао је у политички вокабулар средином осамдесетих, иако је пракса коју је означавао постојала и раније, додуше, у знатно мањој мери него данас. Та реч означава сваку радњу у политици која је усмерена ка прибављању или скретању пажње бирачког тела, а која не потпада под област маркетинга. Посао „спин доктора“ је, дакле, усмеравање пажње јавности на сваку акцију политичара или политичке партије, затим, обезбеђивање повољног погледа на такву активност, ограничавање штете уколико се деси нешто што би потенцијално могло лоше да утиче на имиџ и, најзад, скретање пажње са једне радње произвођењем новог догађаја који привлачи већу пажњу. У овој области коју не обавезују правила маркетинга, максима „циљ оправдава средство“ се подразумева.

Вероватно најпознатији и најсавршенији политички спин икад изведен, заправо читава кампања тематски повезаних спинова, догодио се у Руској федерацији, пред

председничке изборе 1996. године. Неколико месеци пре избора – Борис Јељцин, по резултатима свих истраживања, имао је свега шест одсто подршке бирачког тела. Онда су у Москву из Америке тајно стигла тројица „спин доктора“. Остало је историја, у току које је Јељцин морао и јавно да заигра рокенрол, али је из избора, на крају, ипак изашао као убедљиви победник. Победник чија је победа била тим већа што је у изборну трку ушао као аутсајдер. Није то, наравно, била његова победа. Била је то још једна победа спин доктора и политичког „паралелног маркетинга“.

Код нас не постоје спин доктори (мада су се неки, на прошлим председничким изборима, опасно приближили томе), а постоје барем три разлога за то. Пре свега, у Србији углавном не постоје политичари слични Борису Руском, којима су они неопходни за такву врсту победе. Политичари овде и даље, музичким речником речено, не певају на плејбек, него су то углавном аутентичне личности, које су одговорне за политику својих странака, па самим тим и за смишљање спинова које се одвија узгредно и одрађује успут, уз главни ток политике, као део посла. Осим тога, такве активности подразумевају постојање тимова људи, стручњака за маркетинг и истраживање јавног мњења, на основу чијих резултата се планирају и измишљају поступци, као што је био случај са Јељцином. Дакле, била би неопходна стална истраживања кроз анкете, којима би се проверавале и модификовале поједине активности, а то захтева много средстава, знања и енергије. На крају, постоји и бојазан, коју подгрејавају неки аналитичари, да је спиновање мач са две оштрице, који се на овако малој територији може вратити ономе ко га је смислио, као бумеранг, и да због тога овде не постоји простор за спин. Али, смисао постојања спиновања није у томе да ли ће се саопштена истина или лаж једног дана показати као истина, него искључиво у циљаном тренутку за који је саопштена, и за циљну групу којој је намењена. Време и истина коју оно са собом доноси је само нуспроизвод измишљене вести, нешто о чему се не размишља јер то, осим у ретким случајевима, нема везе са разлозима и циљем због кога је спин изведен.

Зато овде нема оних који би, макар издалека, личили на јунаке код нас популарног филма "Wag the dog", и који воде измишљени рат са Албанијом, да би одржали америчког председника на власти. Међутим, то што овде не постоје спин доктори, не значи да не постоји и спиновање јавности. Идеје за то се стварају унутар странака, али чини се да су ипак политичари и њихове замисли главни за ту врсту посла. Они су већином оригиналне, самосвојне личности, којима није ни потребна помоћ са стране.

Можда је највећи таленат за политичко спиновање Велимир Илић, коме је свака активност и изјава, иако дата на брзину, циљана право на одабрано бирачко тело, које на њих реагује на очекивани начин. Одличан пример је анегдота са овцом, када је представница медија, након туче обезбеђења са новинаром, послатим да истражи нелегалну градњу, изјавио да је то због тога што тај новинар личи на неког ко (у том

крају) воли да содомизује овце. Тиме је у тренутку успео да читаву причу скрене са поља питања грађевинских дозвола и туче новинара, о којима више нико није ни писао, на ниво скандала који је интересантан за продају штампе. Дobar је и најновији пример, када је након саобраћајног удеса који је изазвао испред републичке Скупштине, изјавио да је нехотице ударио таксисту зато што је бежао од жене која га је јурила, и коју нико није видео, јер је била иза такси возила. То су, истовремено, и примери да није битно да ли спин делује реалистично, али је битно да он буде изведен или изречен у правом моменту, пре него што буде касно за било какву причу. Онај ко ћути, пристаје да прича и даље иде на његову штету, и тако ће сигурно и бити. Једини начин да се лоша вест прекине, јесте спин вест, која ће „завртети“ причу у другом правцу.

Ћутање је, отприлике, начин реаговања странке Чедомира Јовановића на оптужбе чланова који су их напустили (Самарџић, Батић, Петровић...) и неких телохранитеља, који сви заједно имају иста сведочења, те оптужују председника ЛДП-а за богаћење и трошење страначког новца. Зачудо, иако је Јовановић драматург којем у опису занимања стоји маштовитост, измишљање ситуација и тамо где их нема, ова странка је вероватно најмање маштовита на политичкој сцени Србије. Не само што се не реагује на ту врсту јавне прозивке (изгледа да постоји само једна реакција, и то локалног активисте из Куле), него је и „производња догађаја“ сведена на непрекидно понављање приче како је независност Косова исправно решење и жељу за бољим животом. Неспретан и неприлагођен бирачком телу био је и Јовановићев захтев да се направи пешачки прелаз испред републичке Скупштине, па и поновљено ћутање у медијима након јавних прозивки насталих када га је полиција ухватила да не користи чак ни тај, због њега направљен, „Чедин прелаз“. Једини прави спин догађај био је превише драматизован за локалне потребе, изведен скоро на силу, када се јануара прошле године, усред изборне тишине, Србијом пронела вест о експлозиву постављеном под цип председника те странке. Званичан извештај МУП-а који је показао да је у питању безбедна направа, био је политички неважан, јер је дошао после избора, чиме је спин постигао циљ.

У поређењу са њим, спинови Ненада Чанка делују као високо софистицирана дела, мада таква оцена стоји једино у тој врсти поређења. Чанак је несумњиво духовит и занимљив човек, али када хоће да привуче пажњу, онда то чини на незграпан начин, уз много буке и повика, иако се чини да је такво понашање прилагођено његовом незадовољном бирачком телу. Већина људи још памти његове повике испред зграде данашње Радио телевизије Војводина, када је насилно скинуо таблу са ознаком „РТС“ и бацио је на земљу испред себе. Поред тога, познат је и по крајње непримерним изјавама, као на пример оне о потреби „вешања на Теразијама“ и већ чувене изјаве да се „дубина мисли нацисте може измерити једино куршумом“. Његова последња активност те врсте био је ултимативан захтев упућен премијеру Цветковићу, са претњом да ће срушити владу уколико му не објасни поскупљење гаса. Иако то скретање пажње није намењено бирачима, оно је показатељ како се партнерима у власти може наметнути цена очи

најављеног (могуће проблематичног) усвајања, више него спорног Статута Војводине. Осим овога, Чанак је познат по томе што успешно учествује у организовању и политичкој експлоатацији протеста против нацизма, који је свугде у свету увек погодан за привлачење пажње, па тако представља опште спин место у ситуацијама кад нема других догађања.

Лидер Демократске странке Србије Војислав Коштуница је својим упадљиво ненаметљивим понашањем и опрезним изјавама давао тон странци која, чини се, такође није радила пуно на свом политичком имиџу. Једине Коштуничине изјаве које су остале „за памћење“ јесу заправо оне које су радиле у корист његове штете. Прва је она да није био обавештен о хапшењу Милошевића (која је у нешто модификованом облику поновљена након Караџићевог хапшења) и друга, у време протеста Црвених беретки, када је изјавио да свако има право да протестује у својој радној одећи. Додуше, изгледа да су обе изјаве биле добро примљене међу онима којима су намењене.

Борис Тадић је вероватно једини политичар који се може похвалити да има барем једног правога спин доктора иза себе, а иза којег стоји тим људи. Одличан рад Срђана Шапера, директора велике маркетиншке куће и старог члана Демократске странке, видео се на претходним председничким изборима када је комплетирано стварање медијског имиџа релативно новог вође странке, који тек од пре неколико година има видљиви политички ангажман и који је широј јавности до скоро био готово непознат. Поред таквог, одлично обављеног маркетиншког дела посла, за последње изборе везани су и јасно дефинисани спинови. Пре свега, изборна кампања није вођена тако што би се промовисале идеје странке и њено виђење будућности, него је негативном кампањом, потпуно скренута пажња и са програма и са најаве онога што ће доћи, тако што се непрекидно понављало колико ће лоше бити ако победе „они други“, који ће неком магијом вратити Србију у деведесете године, а од чега може да их спасе једино чаробњак из њихових редова. И након такве кампање, када је постало јасно да је Демократска странка победила, али да нема већину за формирање владе, организован је прави „торнадо спин“, који је пре Тадића и Шапера могао да одради још једино Милошевић. На свим доступним медијима непрекидно се понављала прича којом се најављивало формирање владе, чиме се пружила снажна медијска подршка страначкој позицији у закулисним политичким трговинама која су се одвијала у исто време.

И лидер Г17 плус, Млађан Динкић, заслужује да се нађе међу најбољим спинерима у Србији, ако ни због чега другог, оно због генијалне реченице написане у званичној потврди о стицању права на бесплатне акције, које је стигло на адресе грађана уочи овогодишњих избора. „Пакет акција ће имати тржишну вредност од најмање 1.000 евра, у случају да Србија убрза свој пут ка Европској унији“, писало је у потврди Министарства економије. Савршено јасна порука, упућена са злоупотребљене званичне

позиције уочи избора.

Српска радикална странка је остала без тројице својих главних мајстора за спин, с тим што се повратак највећег магнета за медије, Војислава Шешеља, очекује за неколико месеци, чиме се представницима медија најављује занимљиво пролеће. Шешељ је један од оних који је буквално ни из чега успевао да направи вест, и познат је по томе што је успешно пробијао сваку медијску блокаду коју му је наметао режим. Ма како то некад деловало неприкладно (као поливање водом Милошевићевог председника Скупштине, или вађење пиштоља на улици), такви поступци, којима се привлачила пажња у време кад му медији нису били наклоњени, били су добро примљени у бирачком телу. Шешељ је успевао да чак и из притвора привуче пажњу домаће и, делимично, светске јавности, као онај последњи пут, када је изјавио да је у сталном контакту са траженим хашким оптуженицима.

Преостала двојица, сада бивших радикала, Николић и Вучић, умели су, такође, да добро „заврте причу“. Последња Николићева таква активност је одлично експлоатисање приче око вести CNN-а и најаву покретања тужбе против њих, а Вучићева (мада је то више домен маркетинга) када је посетио некадашњу Републику Српску, вероватно са циљем прибављања гласова избеглица, који су традиционално наклоњени радикалима. Међутим, ма како вешти у прошлости били, ништа не може да се пореди са последњим великим спином који су извели, и којим улазе у историју овог занимања. Иступајући из странке у (за њих) правом тренутку, успели су да „заврте“ читаву Србију, политичку и медијску јавност, странке на власти и у опозицији, заједно са бирачима, члановима и оним политички незаинтересованима, укључујући и јавност у околним државама, па чак и Парламент у коме су незаконито добили посланичке клупе. Тиме су оправдано заслужили да се упишу у тамне странице листе најбољих светских спин доктора.